

فواید خیلی مهم استغفار

مقدمه

بعد حمد و شکر الهی و سلام و درود فراوان بر محمد مصطفی (ص) و اهل بیت طاهرینش.

یکی از ذکرهای خیلی مهم و پرفایده، ذکر استغفار است.

خداوند بارها درقران کریم انسانهارا به استغفار دعوت فرموده تا از برکات ان بهره مند گردند.

در سوره هود در آیات مختلف این دعوت را با لسان پیامبران ذکر کرده است:

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ
كَبِيرٍ (۳)

و اینکه از پروردگارتان آمرزش بخواهید، سپس به سوی او بازگردید تا آنکه شما را تا پایان زندگی از بهره نیک و خوشی برخوردار کند، و هر که را صفات پسندیده و اعمال شایسته او افزون تر است، پاداش

زیادتری عطا کند، و اگر روی از حق برگردانید، من از عذاب روزی
بزرگ بر شما بیمناکم.

وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ
(۵۲) قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ

ای قوم من! از پروردگارتان آمرزش بخواهید، آن گاه به سوی او
بازگردید، [تا] برای شما باران فراوان و پی در پی فرستد و نیرویی بر
(نیرویتان بیفزاید، و مجرمانه روی [از حق] برگردانید. (۵۲)

(۹۰) وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ

از پروردگارتان آمرزش بطلبید، سپس به سوی او بازگردید؛ زیرا
(پروردگارم مهربان و بسیار دوستدار [توبه کنندگان] است. (۹۰)

همانطور که ملاحظه کردید در یک سوره سه بار دعوت به استغفار شده

است. و هر بار بعضی از فواید مهم استغفار را بیان فرموده است

با بررسی آیات و روایات درباره استغفار می توان نتیجه گرفت استغفار

برای هر حاجتی و هر مشکلی مفید است. منتهی در روایات اکثرا یک

شرط گذاشته اند و ان اینکه اهل بیت(ع) فرموده اند زیاد استغفار کنید تا به این فواید دست پیدا نمایید. با یکبار گفتن این برکات بدست نمی آید. در این کتاب به بعضی از برکات ذکر شریف استغفار اشاره شده است.

زمستان 1402. کرمانشاه

فواید و برکات خیلی مهم استغفار

یکی از عنایت های الهی به بندگانش این است همینکه آدمی درخواست امرزش و بخشش کند خداوند درخواست او را می پذیرد و علاوه بر امرزش و بخشیدن او، برکات فراوانی برایش می فرستد. در این زمینه به احادیث و مطالب متنوعی اشاره می نمایم:

برای زیاد شدن روزی زیاد استغفار کن

در بیان امام صادق (علیه السلام) با استناد به آیات 10-12 نوح می فرمایند: «هنگامی که رسیدن روزی ات را همراه سختی و کندی دیدی، زیاد استغفار کن، چرا که خداوند عزوجل در کتابش می فرماید: از پروردگارتان، طلب مغفرت نمایید که او بسیار آمرزنده است تا از آسمان پیوسته بر شما بباراند و با اموال و فرزندان فراوان یاری تان

رساند (یعنی در دنیا) و باغ های خرم و نه‌های جاری عطایتان فرماید
(یعنی در آخرت)»^۱

امام رضا(ع)

از رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) روایت می کنند: مَنْ اسْتَبَطَأَ
الرِّزْقَ فَلَيْسَتْغْفِرِ اللهُ.^۲

کسی که روزیش به کندی به دست می آید، باید استغفار کند و از خدا
آمرزش طلبد.

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرمایند:

الْإِسْتِغْفَارُ يَزِيدُ فِي الرِّزْقِ.^۳

---

^۱ (بحار الانوار، ج 78، ص 201، روایت 29)

^۲ بحار الأنوار، ج 90، ص 277

^۳ بحار الأنوار، ج 90، ص 277

..استغفار و طلب آمرزش از خداوند روزی انسان را زیاد می کند

برای دست یافتن به روزی بیشتر و افزایش مال و ثروت امیرالمؤمنین (علیه السلام) استغفار خاصی را به مرد عربی آموختند. این مرد بعد از یک سال و خواندن این ذکر هر شب قبل از خواب خدمت ایشان آمد و عرض کرد:

یا امیرالمؤمنین! خداوند نعمتش را بر من تمام کرد. و آن قدر به من مال و ثروت عطا فرمود که از زیادیش، نگهداری آن اموال برایم سخت شده است و جایی برای محافظت گوسفندان و شتران فراوانی که خداوند⁴ روزیم کرده است ندارم

---

⁴ (صحيفة العلوية الجامعة، ص 659)

برای نجات از هَم و غم زیاد استغفار کن

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرمایند: مَنْ أَكْثَرَ الْإِسْتِغْفَارَ
جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجًا وَ مِنْ كُلِّ ضِيقٍ مَخْرَجًا وَ يَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ
لَا يَحْتَسِبُ.⁵

کسی که زیاد استغفار گوید و از خدا عذرخواهی کند: خداوند از هر غصّه
ای برایش گشایشی قرار دهد و از هر تنگنایی راه فراری پیش پایش
گذارد و او را از جایی که گمان ندارد روزی می دهد.

(بحار الأنوار (جلد 74) / ترجمه رضایی؛ ج 1 ص 189⁵)

افزایش اولاد و بچه دار شدن

فرزند دار شدن یکی از نعمت هایی است که زمام امرش به دست خداوند است و تا او اراده نکند کسی صاحب فرزند نمی شود اما گفتن ذکر استغفار برای برخورداری از فرزندان بی تاثیر نیست و خداوند خود می فرماید برای اینکه صاحب فرزند شوید ذکر استغفار را بسیار بگویید.

اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَ (
يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ). (سوره نوح ، آیه 10 - 11

آیا راه چاره ای برای بچه دار شدن من هست ؟

محمد بن یوسف از پدرش نقل می کند: خدمت امام باقر (علیه السلام) بودم که مردی خدمت آن حضرت آمد و عرض کرد: جانم به فدایت، من

ثروت زیادی دارم اما فرزندی برایم متولد نمی شود: آیا راه چاره ای (برای رسیدن به این نعمت) هست ؟

امام باقر (علیه السلام) فرمودند:

نَعْمَ اسْتَغْفِرُ رَبَّكَ سَنَةً فِي آخِرِ اللَّيْلِ مِائَةً مَرَّةً فَإِنْ ضَيَّعْتَ ذَلِكَ فَاقْضِهِ
بِالنَّهَارِ فَإِنَّ اللَّهَ يَقُولُ: (اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ
عَلَيْكُمْ مِذْرَارًا * وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ^٦

آری، یک سال در ساعت آخر شب، شبی صد بار از پروردگار خویش
آمرزش طلبیده، استغفار کن. و چنانچه ساعت آخر شب را از دست
دادی قضای آن را در روز به جا آور، البته که خداوند می فرماید: «از
پروردگار خویش آمرزش طلبید که او بسیار آمرزنده است. (اگر چنین
کنید) او (باران) آسمان را پی در پی بر شما فرو فرستاده و شما را با
«اموال و فرزندان بسیار کمک می کند

در روایت دیگری آمده است: مردی خدمت امام باقر (علیه السلام) آمد و
از کمی فرزند به محضر آن حضرت گلایه کرد و گفت از کنیزان و زن
های آزاد، فرزند می خواهد ولی با این که شصت سال از عمرش می

(بحار الأنوار ، ج 84، ص 22⁶)

گذرد هنوز فرزندی روزیش نشده است. امام باقر (علیه السلام)
فرمودند:

مدت سه روز بعد از نماز عشا، و نماز صبح، هفتاد مرتبه بگو: « سبحان الله
و هفتاد مرتبه استغفار کن و در انتهای ختم استغفار، فرمایش خداوند
در قرآن را بخوان. که فرموده است

إِسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ * إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * وَ
يُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَ يَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا. (سوره
نوح، آیه 10 - 12)

سپس در شب سوم، با همسرت همبستر شو. البته که با اجازه خداوند،
فرزندی پسر، سالم و کامل روزیت می گردد

سلیمان گوید: آن مرد به دستور امام (علیه السلام)، عمل کرد و هنوز سال
بر او نگذشته بود، فرزندی روزیش شد که نور چشم او گشت

افزایش ثروت، قدرت و برخورداری از برکت الهی

هود (علیه السلام) به قومش را چنین بیان می فرماید: **وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ** (هود، آیه 52)

ای قوم من از پروردگارتان طلب آمرزش کنید، سپس به سوی او باز گردید، تا (باران) آسمان را پی در پی بر شما بفرستد و نیرویی بر نیرویتان بیافزاید و در حالی که گناه کارید (از حق) روی برنتابید.

بهره مندی از نعمت های خدا در دنیا

دست یافتن به زندگی خوب و بی دغدغه و افزایش کمالات و رشد فضایل نفسانی در وجود انسان از برکات مادی استغفار است. خدای مهربان در این زمینه از زبان پیامبرش (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرماید:

وَ أَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى وَ يُؤْتِ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ وَ إِنْ تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ.
(سوره هود، آیه 3)

استغفار کنید و از پروردگار خویش آمرزش بطلبید، سپس به سوی اوباز گردید، تا شما را تا مدّت معین (که برای عمرتان قرار داده از نعمت های این جهان) به خوبی بهره مند سازد، و به هر صاحب فضیلتی به مقدار فضیلتش ببخشد و اگر (از این فرمان) روی گردان شوید، من بر شما از عذاب روزی بزرگ بیمناکم

اجابت دعا

وَإِلَى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ هُوَ
أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا فَاسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ تَوْبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي
(قَرِيبٌ مُجِيبٌ) (هود، آیه 61)

و باز ما به سوی قوم ثمود برادرشان صالح را به رسالت فرستادیم، صالح
به قوم خود گفت: ای قوم، خدای یگانه را که شما را جز او خدایی نیست
پرستش کنید، او خدایی است که شما را از زمین بیافرید و برای عمارت
و آباد ساختن آن برگماشت، پس شما از خدای خود آمرزش طلبید و به
درگاه او توبه کنید که البته خدای من (به همه) نزدیک است و شنونده و
اجابت کننده است.

نزول باران رحمت

یکی از آثار شوم گناهان بندگان، در هر منطقه ای، قحطی و خشک سالی است اما خداوند می فرماید اگر بندگان از گناهان خود توبه کنند برای آنها باران رحمت را جاری می سازد پس نزول باران رحمت و نجات از خشکسالی و رویش درختان و گیاهان از دیگر آثار ذکر استغفار است که در آیات متعددی از قرآن به این اثر اشاره شده است. در سوره هود خداوند کریم می فرماید:

(وَ يَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا)

ای قوم من از پروردگارتان طلب آمرزش کنید و به سوی او باز گردید تا (باران) آسمان را پی در پی بر شما فرو فرستد

همچنین زبان حال پیامبرش حضرت نوح (علیه السلام) را چنین بیان می

کند:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا * يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا * ... وَ
(يَجْعَلُ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَ يَجْعَلُ لَكُمْ أَنْهَارًا . (سوره نوح، آیه 10 - 12

به آن ها گفتم: از پروردگار خویش آمرزش بطلبید که او بسیار آمرزنده
است. (و اگر چنین کنید خداوند) باران های پر برکت آسمان را پی
درپی بر شما می فرستد ... و باغ های سرسبز و نه‌رهای جاری در
اختیارتان قرار می دهد.

ذوالقرنین - بنده صالح خداوند از امت دانشمند قوم موسی (علیه السلام)

پرسید: علت این که شما گرفتار قحطی (و خشک سالی) نمی شوید

چیست ؟

گفتند:

مِنْ قَبْلِ إِيَّا لَّا نَغْفُلُ عَنِ الْإِسْتِغْفَارِ

بدین خاطر که ما از استغفار و طلب آمرزش از خداوند غافل نمی شویم

نجات یافتن از بلاهای خانمان سوز دنیا

نزول انواع بلاهای خانمان سوز یکی از عقوبت های گناه برای مؤمن در دنیا است و اگر گناهان در جامعه همه گیر شود، بلاهای خانمان سوز مانند سیل، طوفان، زلزله، تگرگ های شدید و جنگ و ... زندگی مردم را نابود می سازد همانطور که در قرآن به نزول بلاهایی سخت به خاطر معصیت و نافرمانی مردم در امت های گذشته، اشاره شده است.

گرچه خداوند این بلاها را از مسلمانان به خاطر وجود نازنین پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله وسلم) و اوصیای گرامیش (علیهم السلام) برداشته شده است و خداوند به صراحت آن را در قرآن اعلام کرده است:

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

((سوره انفال، آیه 33))

ولی تا تو پیامبر اسلام (صلی الله و علیه و آله) در میان مردم هستی
خداوند بر آن نیست که آنان را عذاب کند، و تا آنان استغفار می کنند
خداوند آنان را عذاب نمی کند.

امام علی (علیه السلام) پس از رحلت پیامبر (صلی الله و علیه و آله)
فرمودند: «یکی از دو امان از میان ما رفت، امن دیگر که استغفار است را
(حفظ کنید.)» (نهج البلاغه، حکمت 88)

مزایای استغفار

و امام زمان (علیه السلام) نیز به نقش وجود پر برکت خود، در دور کردن بلا از شیعیان نشان اشاره کرده و می فرمایند:

أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ وَ بِي يَدْفَعُ اللَّهُ الْبَلَاءَ عَنِ أَهْلِ وَشِيعَتِي.^۷

من آخرین اوصیایم، خداوند به وسیله من بلا و گرفتاری را از خاندان و شیعیانم برطرف می کند.

اما برای پیشگیری از چنین بلاهایی ذکر استغفار بی تاثیر نیست و خداوند در آیه ای می فرماید:

وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ^۸

اگر مردم استغفار کنند و از خدای خویش آمرزش بخواهند خداوند آنان را عذاب نمی کند.

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) نیز فرموده اند

(إِدْفَعُوا أَبْوَابَ الْبَلَايَا بِالِاسْتِغْفَارِ). (مستدرک الوسائل، ج 5، ص 318)

درهای بلاها و گرفتاری ها را به کمک استغفار ببندید.

(سوره انفال، آیه 33^۸)

برای اداء قرض و بدهی از حضرت چاره خواست...

اسماعیل بن سهیل گوید: برای امام باقر (علیه السلام) نامه ای نوشتم، (مشکل خود را عنوان کردم) که گرفتار قرض سنگینی شده ام (به گونه ای که فکرم را مشغول کرده و آبرویم را به خطر انداخته است

حضرت در جواب نامه ام نوشتند:

أَكْثِرْ مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ رَطِّبْ لِسَانَكَ بِقِرَاءَةِ « إِنْ أَنْزَلْنَاهُ »⁹.

زیاد استغفار کن و زبانت را به تلاوت سوره « إِنْ أَنْزَلْنَاهُ » تر و تازه گردان
(سوره قدر را مرتب تلاوت کن

(کافی، ج 5، ص 316، ح 51⁹)

با استغفار زندگی شیرین می شود

وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتَاعًا حَسَنًا ... (سوره هود، آیه 3)

و از پروردگارتان طلب مغفرت کنید و به سوی او بازگردید تا شما را به ... بهره ای نیکو تا مدتی معین (که عمر دارید) کامیاب کند

علامه طباطبایی در ذیل آیه فوق در (تفسیر المیزان جلد 10، صفحه 210) می فرماید: بهره دنیایی وقتی حسن و نیکو می شود که آدمی در آن حیات به سوی سعادت می که برایش امکان دارد روانه شود و خدای تعالی او را به سوی آرزوهای انسانی اش که همان دستیابی به نعمت های دنیوی از قبیل وسعت، امنیت، رفاه، عزت و شرافت است هدایت کند.

پس این حیات حسن در مقابل عیش و تنگی است که در آیه 124
سوره طه به آن اشاره شده است که «کسی از یاد من روی برگرداند
»معیشتی تنگ خواهد داشت

برکات معنوی استغفار

مهمترین اثر معنوی استغفار و طلب آمرزش از خداوند ، عبارتند از

- مغفرت و آمرزش خداوند

- پذیرفته شدن توبه

- رفع بوی بد گناهان و معطر شدن به عطر استغفار

- دست یافتن به رضوان خداوند

- همراهی با امامان معصوم (علیهم السلام) مخصوصاً امام زمان (علیه السلام)

(- محبوبیت نزد خدا و امام زمان (علیه السلام)

- ورود در نور اعظم خدا

- درخشش نامه عمل، آن گاه که بالا می رود

- زمین خوردن شیطان و خنثی شدن وسوسه های او

- زوال کابوس یأس و امیدوار شدن به مغفرت خداوند

- پاک شدن زنگار دل و صفا یافتن قلب انسان

- روی آوردن خیر و خوبی به انسان

- بازگشت روح ایمان و تکمیل حقیقتش در انسان

- ورود به بهشت

دفع عذاب از دیگران به وجود استغفار گویان

امام صادق (علیه السلام) در این باره حدیث پربراری را از پدرانشان، از رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) روایت می کنند که فرمودند:

إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ إِذَا رَأَى أَهْلَ قَرْيَةٍ قَدْ أَسْرَفُوا فِي الْمَعَاصِي وَفِيهَا ثَلَاثُ نَفَرٍ
مِنَ الْمُؤْمِنِينَ نَادَاهُمْ جَلَّ جَلَالُهُ وَتَقَدَّسَتْ أَسْمَاءُهُ: يَا أَهْلَ مَعْصِيَتِي، لَوْلَا مَا
فِيكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ الْمُتَحَابِّينَ بِجَلَالِي، الْعَامِرِينَ بِصَلَاتِهِمْ أَرْضِي وَ
مَسَاجِدِي، أَلْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ خَوْفًا مِنِّي، لَأَنْزَلْتُ بِكُمْ عَذَابِي ثُمَّ لَا
أُبَالِي¹⁰.

زمانی که خداوند اهل شهر و دیاری را ببیند که در گناهان زیاده روی کرده اند ولی سه نفر از مؤمنان در میان آنان هستند، خداوند - که

((بحار الأنوار، ج 70، ص 381؛ علل الشرایع، ج 1، ص 234¹⁰))

جلالتش بزرگ و نامهایش مقدّس است - اهل آن منطقه را چنین ندا می

کند:

ای اهل نافرمانی من، اگر در میان شما برادران مؤمنتان نبودند که به
یکدیگر در راه جلال من اظهار محبّت کنند، با نمازشان زمین و مساجد
مرا آباد سازند و در سحرگاهان از ترس من استغفار گفته و طلب
آمرزش کنند: هر آینه عذابم را بر شما نازل می کردم و مرا باکی نبود

مودت و دوستی

(وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ) (هود، آیه 90)

استغفار باعث می شود که برکات زیادی در زندگی هایمان حاصل شود.

استغفار و عذرخواهی از خدای مهربان مهمترین عامل نجات از مشکلات و سختی ها است و سبب زدودن غم و اندوه خواهد شد.

رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) می فرمایند:

مَنْ كَثُرَ هُمُومُهُ فَلْيُكْثِرْ مِنَ الْاِسْتِغْفَارِ.

هر کس غم و غصه اش زیاد است، باید زیاد استغفار کند.

استغفار نجات دهنده ادمی

پیامبر خدا(ص) فرموده اند:

عَلَيْكَ بِالِاسْتِغْفَارِ فَإِنَّهُ الْمُنْجَاهُ. ^{۱۱}

بر تو باد به استغفار و عذر خواهی از خداوند که استغفار نجات دهنده (انسان از مشکلات و سختی ها) است

برای رهایی از مشکلات و ناروایی ها

امام هادی (علیه السلام)، نیز برای رهایی از مشکلات و ناروایی ها ذکر استغفار را سفارش می کنند.

(بحار الأنوار، ج 90، ص 283 ¹¹)

محمد بن ریّان گوید: نامه ای به امام هادی (علیه السلام) نوشتم و از آن حضرت دعایی خواستم برای رهایی از سختی ها و بلاهایی که نازل می گردد و مشکلاتی که دست و پا گیر انسان می شود و در نامه ام تأکید کردم: همان گونه که پدران گرامیشان به دوستانشان مطالب خاصی را می آموختند، به من نیز دعایی مخصوص بیاموزند (که از آن بهره فراوان ببرم)، حضرت در جواب چنین مرقوم فرمودند:

أَلْزِمِ الْإِسْتِغْفَارَ.^{۱۲}

(همیشه و در همه حال با استغفار همراه باش) و آن را تلاوت کن همچنین رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) برای نجات از غم و اندوه و تنگنای زندگی سفارش کرده اند

((بحار الأنوار، ج 90، ص 283؛ وسائل الشیعه، ج 7، ص 177¹²))

مَنْ أَكْثَرَ الْإِسْتِغْفَارِ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ فَرْجٍ وَ مِنْ كُلِّ ضَيْقٍ مَخْرَجاً وَ
يَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ. ۱۳

هر کس زیاد استغفار کند خداوند، نسبت به هر غصّه و اندوهی گشایشی
برایش قرار دهد و از هر تنگنایی راه خروجی پیش پایش گذارد و از
جایی که گمان ندارد او را روزی دهد.

جذب رحمت الهی

(لَوْ لَا تَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) (سوره نمل، آیه 46 ...)

چرا از پیشگاه خدا تقاضای آمرزش گناهان خویش نمی کنید تا مشمول
رحمت او واقع شوید؟

این آیه به دنبال تقاضای قوم صالح (علیه السلام) برای نزول عذاب الهی
بر آنها نازل شده است؛ چون آنها به حضرت صالح (علیه السلام) می
گفتند: «تو اگر راست می گویی چرا مجازات الهی دامن ما را نمی گیرد؟»
(سوره اعراف، آیه 77)

حضرت صالح این چنین پاسخ دادند: «چرا تمام فکر خود را روی
فرارسیدن عذاب الهی متمرکز می کنید؟ حال آنکه اگر عذاب الهی شما
را فرا گیرد به حیاتتان خاتمه می دهد و مجالی برای ایمان باقی نخواهد
ماند؛ بیا بید گفتار مرا در برکات و رحمت الهی که در سایه ایمان به شما
»می رسد بیا بید

نجات از قرض و پرداخت بدهی

برای رهایی از قرض و بدهی و مشکلات اقتصادی در کلمات نورانی اهل بیت (علیهم السلام) راه هایی ارائه شده است که یکی از مهمترین آن ها، زیاد استغفار نمودن و عذرخواهی کردن از خدا در ساعات شب و روز است.

اهمیت استغفار از نظر آیت الله بهجت

از حضرت آیت الله العظمی بهجت قدس سره درخواست کردم

«یک ذکر خیلی بزرگ یادم بدهید»

گفتند: ذکر یادتان بدهم که از جواهرهای همه کوه های دنیا و مروارید همه دریاها قیمتی تر باشد؟

گفتم: بله! و منتظر یک ذکر عریض و طویل خاص بودم؛ که گفتند

استغفار... استغفار... استغفار

اگر بدانید در این استغفار چه گنج‌هایی نهفته است! روح را صیقل می‌دهد، راه‌ها باز می‌شود و حاجت‌ها برآورده می‌شوند^{۱۴}

بهترین وقت استغفار از نظر آیت‌الله بهجت

بهترین وقت استغفار، سحرگاهان به ویژه سحر شب جمعه است تا جایی که استغفار کنندگان در سحرگاهان مورد مدح خداوند عالمیان قرار می‌گیرند.

حضرت آیت‌الله بهجت قدس سره می‌فرمود: «کلمه «أستغفرالله» را تا می‌توانید از روی اعتقاد کامل، صمیمانه، با التزام به لوازم حقیقیه معلومه اش، تکرار نمائید». استغفار، نباید تنها وردی زبانی باشد، بلکه باید از قلبی تائب از گناه و مشتاق به رحمت خدا سرچشمه بگیرد، و گرنه نباید انتظار گشایش و رهایی داشت.

آیت الله بهجت برای استغفار آثار و برکاتی عنوان کرده اند شامل:

رهایی از گرفتاری ها

آیت الله محمد تقی بهجت آن عارف بالله در پاسخ به سوال فردی که در امور مختلف از جمله اشتغال و ازدواج دچار گرفتاری شده بود، این چنین بیان کردند: زیاد از روی اعتقاد کامل بگویید: «استغفر الله»، هیچ چیز شما را منصرف نکند غیر از ضروریات و واجبات تا کلیه ابتلائات رفع شود، بلکه بعد از رفع آن ها هم بگویید، برای اینکه امثال آن ها پیش نیاید و اگر دیدید رفع نشد، بدانید یا ادامه نداده اید، یا آنکه با اعتقاد کامل نگفته اید.

برطرف شدن مصیبت های مختلف

حضرت آیت الله بهجت می فرمود: «حوادثی که اتفاق می افتد، نتیجه کارهای ماست که بر سر ما می آید:» «وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ؛ هر مصیبتی به شما می رسد، به واسطه اعمال شماست». آیا نباید به فکر باشیم و از گناهان گذشته که باعث این همه بلاها و مصیبت ها

شده است، توبه کنیم؟ ولی ما توبه نمی کنیم، چون کارهای خود را بد
«نمی دانیم».

ایشان برای رهایی از مشکلات و دفع بلاها به استغفار توصیه می کردند و
می فرمود: بسمه تعالی، عنه صلی الله علیه وآله «ألا أخبركم بدائكم
ودوائكم، داؤكم الذنوب ودواؤكم الإستغفار؛ آیا شما را از درد و درمانتان
«آگاه نسازم!! درد شما گناهان و درمانتان استغفار است».

کلمه «أستغفر الله» را تا می توانید از روی اعتقاد کامل، صمیمانه، با التزام
به لوازم حقیقیه معلومه اش، تکرار نمایید^{۱۵}

حضرت آیت الله بهجت قدس سره استغفار را در مواردی چون: رفع آثار
وضعی گناه، نفی خواطر، رفع کینه، ادای قرض، برطرف شدن مشکلات و
گرفتاری های زندگی، تحمل مصائب زندگی، شفای بیماران، ایجاد علاقه

پرسش و پاسخ از آیت الله بهجت¹⁵

بین زن و شوهر، از بین رفتن علاقه به لغویات، برطرف شدن مرگ های
:ناگهانی سفارش می کردند و می فرمودند

استغفار هم رافع است هم دافع؛ یعنی هم رفع کننده مشکلات است و «
(هم سبب می شود مشکلات پیش نیاید. (بهجت الدعاء، ص ۳۵۴

هموار نمودن راه هدف و مقصد اعلی

حضرت آیت الله بهجت می فرمود:

هر کدام از ما تا هدف و مقصد اعلی مسافتی داریم و این مسافت در «
افراد، متفاوت است...؛ لذا باید سعی کنیم این مسافت را زیاد و بار خود
را سنگین تر نکنیم. گناهان موجب ازدیاد بار و بُعد مسافت ما تا مقصد
است، و گرنه بسیار باید استغفار و تلاش نمود تا به جای اول و مسافت
اولی برگردیم.»

دوری از خطا و اشتباه

حضرت آیت الله بهجت قدس سره:

ما باید باب توجیه خطا و اشتباه را به روی خود ببندیم، و برای هر خطا، زبان به استغفار بگشاییم، و اگر قابل جبران باشد جبران کنیم.^{۱۶}

(در محضر بهجت، ج ۱، ص ۳۰۰^{۱۶})

رابطه استغفار با تعجیل در فرج امام عصر(ع)

یکی از برکات بسیار مهم توبه و استغفار، ارتباط یافتن با امام زمان(ع) است. دعا و تضرع برای ظهور امام عصر نیازمند دوری از گناهان و توبه و استغفار است.

آیت الله بهجت می فرمود:

باید دعا را با شرایط آن کرد و توبه از گناهان از جمله شرایط دعاست؛ «چنانکه فرموده اند: «دُعَاءُ النَّائِبِ مُسْتَجَابٌ؛ دعای شخصی که توبه کند، اجابت می گردد»؛ نه اینکه برای تعجیل فرج دعا کنیم و کارهایمان برای «تبعید (دور کردن) و تأجیل (به تأخیر انداختن) فرج آن حضرت باشد».

حضرت آیت الله بهجت فرمود:

اگر ظهور حضرت حجت(عج) نزدیک باشد، باید هر کس خود را برای «
»آن روز مهیا سازد؛ از جمله اینکه از گناهان توبه کند.

توبه کننده، دوست خداست

مرد فاسقی در بنی اسرائیل بود که اهل شهر از معصیت او ناراحت شدند و تضرع به خدای کردند! خداوند به حضرت موسی وحی کرد: که آن فاسق را از شهر اخراج کن، تا آنکه به آتش او اهل شهر را صدمه ای نرسد. حضرت موسی آن جوان گناهکار را از شهر تبعید نمود؛ او به شهر دیگری رفت، امر شد از آنجا هم او را بیرون کنند، پس به غاری پناهنده شد و مریض گشت کسی نبود که از او پرستاری نماید. پس روی در خاک و بدرگاه حق از گناه و غریبی ناله کرد که ای خدا مرا بیامرز، اگر عیالم بچه ام حاضر بودند بر بیچارگی من گریه می کردند، ای خدا که میان من و پدر و مادر و زوجه ام جدائی انداختی مرا به آتش خود به واسطه گناه مسوزان . خداوند پس از این مناجات ملائکه ای را به صورت پدر و مادر و زن و اولادش خلق کرده نزد وی فرستاد. چون گناهکار اقوام خود را درون غار دید، شاد شد و از دنیا رفت . خداوند به حضرت موسی وحی کرد، دوست ما در فلان جا فوت کرده او را غسل ده و دفن نما. چون

موسی به آن موضع رسید خوب نگاه کرد دید همان جوان است که او را تبعید کرد؛ عرض کرد خدایا آیا او همان جوان گناهکار است که امر کردی او را از شهر اخراج کنم؟! فرمود: ای موسی من به او رحم کردم و او به سبب ناله و مرضش و دوری از وطن و اقوام و اعتراف بگناه و طلب عفو او را آمرزیدم.^{۱۷}

توبه برتر از جاری شدن حد الهی

در کتاب فروع کافی جلد 7 ذکر شده است:

در کوفه مردی خدمت آقا امیرالمؤمنین علی - علیه السلام - رسید.

عرض کرد یا علی من زنا کردم پاکم کن . حضرت فرمود: از کدام قبیله

ای هستی ؟ گفت از قبیله مزینه هستم . حضرت فرمود: از قرآن می

توانی چیزی قرائت کنی ؟ گفت : بله . چند آیه نیکو قرائت کرد. حضرت

. فرمود: آیا جنون عارضت شده ؟ گفت : نه

حضرت فرمود: فعلا برو تا از وضعت جويا شوم و تحقیق کنم . فردا برای

بار دوم بازگشت و گفتار روز پیش را تکرار نمود. این بار آقا علی - علیه

السلام - فرمود: آیا زن داری ؟ گفت : آری . حضرت فرمود: زنت حضور

دارد (یعنی مسافرت نرفته) گفت : آری . آنگاه حضرت وضع او را جويا

شد. گفتند: مردی فهمیده و عاقل است . روز سوّم آمد و مانند دو روز

قبل تقاضای پاک شدن نمود باز حضرت فرمود برو تا در باره تو سوالاتی

نمایم . در روز چهارم باز خدمت آقا علی - علیه السلام - رسید و اقرار کرد، حضرت به قنبر دستور داد تا او را نگهدارد، در این هنگام حالت خشم بر آقا علی - علیه السلام - روی داد سپس فرمود: چقدر زشت است که مردی کار ناشایستی از این قبیل انجام دهد و خود را در میان مردم رسوا نماید. چرا توبه نمی کنید بخدا قسم اگر بین خود و خدا واقعا توبه کند بهتر است برایش از این که من حد بر او جاری نمایم . آنگاه او را بسوی بیابان برد و در میان مردم فریاد زدند ایهاالنّاس خارج شوید تا بر این مرد حد جاری شود و با وضعی بیائید که یکدیگر را نشناسید قبل از اینکه بر این مرد حد اجرا شود، محکوم تقاضا کرد اجازه دهند دو رکعت نماز بخواند پس از نماز او را وارد گودالی که حفر شده بود نمودند، بطوری که صورت به طرف مردم بود. حضرت علی - علیه السلام - رو به جمعیت کرد و فرمود: ای مسلمانان این عمل یکی از حقوق خداست . هر کس بر گردن او نیز حقیقت بر گردد. زیرا کسیکه حدی بر او باشد نمی تواند حد جاری کند. همه مردم برگشتند فقط آقا علی - علیه السلام - و امام حسن و امام حسین (ع) باقی ماندند، حضرت امیرالمؤمنین - علیه السلام - سنگی به دست گرفت و سه تکبیر فرمود و

سه سنگ بترتیب با هریک سه تکبیر به آن مرد زد. امام حسن و امام حسین نیز به ترتیب همین عمل را تکرار کردند بر اثر همان ضربات مرد گنه کار از دنیا رفت آقا علی - علیه السلام - او را بیرون آورده دستور داد قبری برایش کنند نماز بر او خوانده دفنش کردند، عرض کردند غسلش نمی دهید، حضرت فرمود با چیزی غسل کرد که تا روز قیامت پاک و پاکیزه است همانا صبر بر کار دشواری نمود.^{۱۸}

توبه حضرت یونس و توبه قوم یونس

یونس سالها در میان قومش به انجام وظیفه و تبلیغ رسالت خویش مشغول بود، اما قوم ناسپاس او نه تنها ایمان نیاوردند بلکه استهزاء و اذیت و آزار او را به اوج خود رسانیدند تا آنجا که پیامبر خدا (یونس) از هدایت آنان نومید شد و از خدا درخواست کیفری سخت برای آنان کرد. «روبیل» مردی دانشمند بود که در میان آنان می زیست و به یونس ایمان آورده بود، هنگامی که نشانه های عذاب شدید خدا نمایان شد، او در صدد توبه مردم برآمد عارف کامل و واصل، میرزا جواد ملکی تبریزی - رضوان الله تعالی علیه - صحنه را چنین به تصویر می کشد: «... که آن حکیم تربیت شده خانواده نبوت، جناب «روبیل» چه حال برای آنان یاد داد که خود را به آن حال انداختند و بلای نازل را برگرداندند و حال آن که دیده نشده بود که بعد از نزول بلا، توجه ثمری بدهد. ولی روبیل به

آنان یاد داد که بچه را از مادران جدا ساختند و بره‌ها را از میش‌ها جدا کرده، گوساله‌ها را از ماده گاوها گرفتند، ماده‌ها را بالای کوه بردند بچه‌هایشان را در ته دره انداختند، مردها پلاس پوشیده، روی خاک افتاده، خاک بر سر ریختند، حیوانات مادرها را به جهت علف صدا می‌کردند اطفال خودشان، به جهت شیر و به جهت مادرها، گریه می‌کردند خودشان از ترس عذاب و شدت هول که از زرد شدن خورشید (اصفرارشمس) و وزیدن بادهای عذاب و سیاهی رنگشان که می‌دیدند، ناله‌های جانسوز به (ربنا ظلمنا انفسنا وان لم تغفرلنا و ترحمنا لنكونن من الخاسرین) و ندای «یارحم الراحمین» به اوج فلک رسانیده، خلاصه محشری به پا کردند تا آن که دعوت و نفرین پیامبرشان بعد از نزول عذاب را برگرداندند، دریای رحمت ارحم الراحمین به جوش آمد، حضرت اسرافیل را امر رسید که قوم یونس را بخشیدم ایشان را دریاب، بلا را از ایشان دور کن...»^{۱۹} قوم یونس توبه‌ای واقعی می‌کنند چنان شعله‌های آتش ندامتشان فروزان و سوزان است که قبل از این که آتش عذاب الهی برسد، جانشان را می‌سوزد و دیگر جای برای آن نمی‌گذارد

میرزا جواد ملکی، پیشین، ص 88-89¹⁹

اما قصه بر اینجا ختم نمی‌شود، زیرا یونس که در انتظار کیفری سخت بر این مردم نادان و ناسپاس بود پس از موعد مقرر برگشت تا آثار عذاب الهی رامشاهده کند، اما باکمال شگفتی دید مردم به زندگی معمولی خود با نشاطی افزون، ادامه می‌دهند. او ناراحت شد و در یک لحظه غافل شد که خدای بالا سر او است و جز از سر حکمت تصمیم نمی‌گیرد، علیرغم دعوت قومش مصمم شد به جای دیگری رود. به کنار دریا آمد، سوار قایق و یا لنجی شد، نهنگی عظیم الجثه ظاهر شد: در آن زمان معمول بود که برای نجات سرنشینان لنج یا قایق، به قید قرعه یک نفر را انتخاب و به کام نهنگ می‌انداختند و قرعه بنام او در آمد، دیدند مرد خوبی است، از نو قرعه کشیدند، باز هم به نام او درآمد ... و بالاخره یونس را به کام نهنگ انداختند. هنگامی که او در ظلمات درون شکم نهنگ قرار گرفت با خود گفت : شگفتا: خداوند توبه این بندگان گنهکار را که به پیامبرش ستم کردند می‌پذیرد، آیا توبه مرا نمی‌پذیرد؟ چرا غافل شدم و پس از قبول توبه آنان، رهایشان کردم. و احتمالاً افکار و اندیشه‌هایی از این قبیل منشا انقلاب درونی یونس شد، آتش پشیمانی جانش را فرا گرفت و شعله کشید، شعله‌هایش فروزان و فروزان‌تر شد، فریاد زد: ای خدای

زیبای بی عیب و نقص من، جز تو محبوب و معشوقی نیست، تو خوبی،
همه وجودت جلال و جمال است، و این منم که بر خود ستم کردم
وذاالنون اذهب مغاضبا فظن ان لن نقدر علیه فنادی فی الظلمات ان لاله «
الان تسبحانک انی کنت من الظالمین».^{۲۰}

خدای سبحان او را نجات می‌دهد، همانگونه که قومش را و هر مؤمنی که
راه وی را به پیماید. «فاستجبنا له ونجیناه من الغم و کذلک نجی
المؤمنین»^{۲۱}

و نتیجه سخن آن‌که: توبه قوم یونس و خود او، که دو مرتبه کاملا
متفاوت از یکدیگر است، همان سوز و گداز و آتش و انقلاب درونی
است، اما هر کدام متناسب با موقعیت خود. و کلام را باشعری از سوخته‌ای
شیدا و شیفته‌ای عاشق یعنی «فیض کاشانی» ختم کرده و زینت می‌دهیم

زهرچه غیریا استغفرالله

زبود مستعار استغفرالله

دمی کان بگذرد بی یاد رویش

از آن دم بی شمار استغفرالله

---

^{۲۰} انبیاء: (21)، 87 و 88

^{۲۱} همان

زبان کان توبه ذکر دوست نبود
ز سرش الحذر استغفر الله
سر آمد عمر و یکساعت ز غفلت
نگشتم هوشیار استغفر الله
جوانی رفت و پیری هم بیامد
نکردم هیچکار استغفر الله
نکردم یک سجودی در همه عمر
که آید آن بکار استغفر الله
خطابود آنچه گفتم آنچه کردم
از آنها الفرار استغفر الله
ز کردار بدم صدبار توبه
ز گفتارم هزار استغفر الله
شدم دور از دیار یارای فیض
من مهجور زار استغفر الله^{۲۲}

توبه نصوح

خداوند تبارک و تعالی فرمان می‌دهد که توبه نصوح کنید «یاایهاالذین آمنو توبوا الی الله توبهً نصوحاً» (ای مومنان همانند نصوح توبه کنید، توبه نصوح کنید) از امام صادق علیه الصلوٰه والسلام از معنای آن سؤال

می‌شود امام صادق علیه‌السلام در پاسخ می‌فرماید

توبه نصوح این است که بنده خدا طوری توبه کند که تا آخر عمر به «

گناه باز نگردد "یتوب العبد ثم لا یرجع منه"»^{۲۳}

مولوی با الهام از حدیث فوق، توبه نصوح را چنین به تصویر می‌کشد

نصوح مردی بود زن نما، چهره‌ای بسان رخسار زنان داشت و مردی خود

را پنهان می‌کرد و در حمام دلاک زنهایی بود که حمام می‌آمدند و از این

راه شهوترانی می‌کرد

بود مردی پیش از این نامش نصوح

بد ز دلاکی زنان او را فتوح

بود روی او چو رخسار زنان

محدثی مجلسی، بحار الانوار، ج 3، 6، (تهران: دارالکتب الاسلامیه، 1363)، ص 20²³

مردی خود راهمی کردی نهران

او بحمام زنان دلاک بود

درنما و حيله بس چالاک بود

دختران خسرو آنرا زین طریق

خوش همی مالید ومی شست آن عشیق

اندر آن حمام پرمی کردطشت

گوهری از دخترشه یاوه گشت

گمشدن گوهر دختر شاه سبب شد در حمام رابستند ابتدا میان رختها را

جستند و سپس شروع کردند به تفتیش زنان یکی پس از دیگری

پس در حمام بر بستند سخت

تابجویند اول اندر بیخ رخت

درشکاف فوق و تحت و هر طرف

جستجو کردند در از هر صدف

بانگ آمد که همه عریان شوید

هر که هستند از عجوز وازلوند

یک بیک را حاجیه جستن گرفت

تا پدید آید گهر بنگر شگفت

زنان را لخت کرده و کاملاً می‌جستند و نصوح را از روی احترام مجبور به

عریان شدن نکرده بودند اما او احساس می‌کرد خطر در بیخ گوش

اوست و هر لحظه ممکن است نوبت او برسد، آبرویش بریزد و رسوای

کوچه و بازار گردد و این بحث سبب شد که انقلابی در درونش ایجاد

شود و آتش ندامت در جانش افتد و خالصانه به در خانه خدا رود

آن نصوح از ترس شد در خلوتی

روی زرد و لب کبود از خشیتی

پیش چشم خویشتن می‌دید مرگ

سخت می‌لرزید بر خود هم‌چو برگ

گفت یارب بارها برگشته‌ام

توبه‌ها و عذرها بشکسته‌ام

کرده‌ام آنها که از من می‌سزد

تا چنین سیل سیاهی در رسید

نوبت جستن اگر در من رسد

وه که جان من چه سختی ها کشد

در جگر افتاده‌استم صدشرر
در مناجاتم ببین خون جگر
ای خدا آن کن که از تو می‌سزد
که زهر سوراخ مارم می‌گزد
جان سنگین دارم و دل آهنین
ورنه خون گشتی در این درد و حنین
وقت تنگ آمد مرا و یک نفس
پادشاهی کن مرا فریاد رس
گر مرا این باستاری کنی
توبه کردم من زهر ناکردنی
توبه‌ام بپذیر این باردگر
تاببندم بهر توبه صد کمر
اوهمی زارید و صد قطره روان
کاندر افتادم بجلاد و عوان
ای خدا و ای خدا چندان بگفت
کان در و دیوار باو گشت جفت

و در این حال که شرارهای جانسوز آتش ندامت قلبش را می‌سوخند و
شعله‌های این آتش سوزنده و سازنده اوج گرفته بود، وی را صدا زدند
که بیا، همه را گشتیم و درگران قیمت پیدا نشد اینک نوبت تو رسیده
است و این امر سبب شد که این سوز و ساز به اوج خود برسد

جمله را جستیم پیش آی ای نصح

گشت بیهوش آن زمان پرید روح

همچو دیواری شکسته درفتاد

هوش و عقلش رفت شد همچون جماد

چونکه هوشش رفت از تن آنزمان

سر او باحق پیوست از نهان

چون تهی گشت و خودی او نماند

باز جانش را خدا در پیش خواند

چون شکست آن کشتی او بی‌مراد

در کنار رحمت دریا فتاد

جان بحق پیوست چون بی‌هوش شد

موج رحمت آن زمان در جوش شد

و اینجاست که توبه حقیقی کامل بوقوع پیوست و خداوند وی را از هلاکت

نجات داد

بانگ آمد ناگهان که رفتیم

شد پدید آن گمشده در یتیم

ونکته برجسته توبه او این بود که دیگر گناه را تکرار نکرد و به آن باز

نگشت

بعد از آن آمد کسی کز مرحمت

دختر سلطان ما می خواندت

دختر شاهت همی خواند بیا

تاسرش شویی کنون ای پارسا

گفت رو، رو دست من بیکار شد

وین نصوح تو کنون بیمار شد

بادل خود گفت از حد رفت جرم

از دل من کی رود آن ترس و کرم

من بمردم یک ره و باز آمدم

من چشیدم تلخی مرگ و عدم

توبه کردم حقیقت با خدا
نشکنم تا جان شود از تن جدا
بعد از این محنت که را بار دگر
یا رود سوی خطر الا که خر²⁴

جلال‌الدین رومی، مثنوی، دفتر پنجم، (بی‌جا: انتشارات کتابفروشی اسلامی)، ص 502 - 499²⁴

چهل حدیث در مورد استغفار و توبه

«۱- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

بابُ التَّوْبَةِ مَفْتُوحٌ.

(در ب توبه همیشه باز است. (الشهاب فی الحکم و الآداب، ص ۱۸

«۲- امام جعفر صادق (علیه السلام)

لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذَّنْبِ الْاِسْتِغْفَارُ.

هر دردی دوا و درمانی دارد. داروی گناه، طلب آمرزش و استغفار کردن

(است. (ثواب الاعمال، ص ۳۶۵

«۳- مولی امیر المؤمنین علیه السلام

التَّوْبَةُ نَدَمٌ بِالْقَلْبِ وَاسْتِغْفَارٌ بِاللِّسَانِ وَتَرْكٌ بِالْجَوَارِحِ، وَاضْمَارٌ أَنْ لَا يَعُودَ

توبه عبارت است از: پشیمانی در دل، استغفار با زبان، ترک گناه در عمل
(و تصمیم بر عدم ارتکاب مجدد آن. (فهرست غرر، ص ۳۹

«۴- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ.

کسی که از گناه توبه کرده مانند کسی است که گناهی نکرده است.

((الشهاب فی الحکم و لآداب، ص ۱۸

(۵- امام جواد(ع)

تَأْخِيرُ التَّوْبَةِ إِغْتِرَارٌ.

سهل انگاری در توبه) و به تأخیر انداختن آن، یک خُذعه و عمل (

(فریبکارانه است. (تحف العقول، ص ۴۸۰

«۶- مولى امير المؤمنين عليه السلام

!لادین لمُسوِّفٍ بتوبته

کسی که توبه را به تأخیر می اندازد و امروز و فردا می کند دین و ایمان
ندارد! (فهرست غرر، ص ۴۰)

(۷- امام حسن مجتبی (ع)

التَّقْوَى بَابُ كُلِّ تَوْبَةٍ

تقوا و پرهیزکاری در رب ورودی هر گونه توبه و انابه است. (بحار، ج ۷۸،
ص ۱۱۰)

«۸- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

التَّوْبَةُ مَعْرُوضَةٌ فِي الْجَسَدِ مَادَامَ الرُّوحُ فِيهَا

تا زمانی که روح در بدن آدمی است هنوز جای توبه برایش باقی است.
(بحار، ج ۶۳، ص ۲۲۰)

«۹- امام رضا(علیه السلام)

لَيْسَ شَيْءٌ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنْ مُؤْمِنٍ تَائِبٍ أَوْ مُؤْمِنَةٍ تَائِبَةٍ

چیزی در نزد خدا محبوب تر از یک مرد یا یک زن توبه کننده نیست.
(سفینه، ج ۱، ص ۱۲۶)

«۱۰- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

النَّدْمُ تَوْبَةٌ

پشیمانی از گناه، خود، توبه از گناه است. (تحف العقول، ص ۵۵ - الشهاب
(فی الحکم و الآداب، ص ۹)

«۱۱- امام جعفر صادق (علیه السلام)

ما مِنْ عَبْدٍ أَذْنَبَ ذَنْبًا فَندِمَ عَلَيْهِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ قَبْلَ أَنْ يَسْتَغْفِرَ

هر بنده‌ای که از گناهی که مرتکب شده پشیمان شود، پیش از آنکه استغفار کند خداوند گناهش را می‌آمرزد. (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۸)

«۱۲- امام رضا (علیه السلام)

تَعَطَّرُوا بِالِاسْتِغْفَارِ وَلَا تَفْضَحَنَّكُمْ رَوَائِحُ الذُّنُوبِ

با استغفار کردن، خود را معطر و خوشبو کنید تا بوی (متعفن) گناه، شما را مفتضح ننماید! (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۷)

«۱۳- امام زین العابدین (علیه السلام)

مَنْ أَشْفَقَ مِنَ النَّارِ بَادَرَ بِالتَّوْبَةِ إِلَى اللَّهِ مِنْ ذُنُوبِهِ وَ رَاجَعَ عَنِ الْمَحَارِمِ.

کسی که (براستی) از آتش دوزخ می ترسد بی درنگ از گناهانش به درگاه خداوند توبه می کند و از عمل حرام و نابکار خود دست برمی دارد.
(تحف العقول، ص ۲۸۹)

«۱۴- مولى امير المؤمنين عليه السلام

إِنَّ النَّدَمَ عَلَى الشَّرِّ يَدْعُو إِلَى تَرْكِهِ.

پشیمانی از کار بد، خود باعث ترک آن خواهد شد. (اصول کافی، ج ۴،
ص ۱۵۹)

(۱۵- امام هادی(ع)

التَّوْبَةُ النَّصُوحُ أَنْ يَكُونَ الْبَاطِنُ كَالظَّاهِرِ وَ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ

توبه خالصانه آن است که باطن شخصی با ظاهر او یکی باشد بلکه بهتر و
(والا تر. (سفینه، ج ۱، ص ۱۲۶

«۱۶- مولى امير المؤمنين عليه السلام

المُقِرُّ بِالذُّنُوبِ تَائِبٌ

کسی که به گناهان خود اعتراف می کند، او دیگر توبه کرده است.
(فهرست غرر، ص ۱۲۶

«۱۷- مولى امير المؤمنين عليه السلام

طوبى لِمَنْ بَغَى عَلَى خَطِيئَتِهِ وَ أَمِنَ النَّاسُ شَرَّهُ

خوشا به حال کسی که به خاطر گناهی که مرتکب شده گریه می کند (و
پشیمان است) و مردم دیگر از شر و آزار او در امان هستند. (الفقیه، ج
۴، ص ۴۰۵)

« ۱۸ - امام محمد باقر (علیه السلام) »

كُلَّمَا عَادَ الْمُؤْمِنُ بِالِاسْتِغْفَارِ وَالتَّوْبَةِ عَادَ اللَّهُ عَلَيْهِ بِالْمَغْفِرَةِ.

هر بار که مؤمن توبه و استغفار خود را تجدید کند خدا نیز مغفرت و (آمرزش خود را برای وی تجدید می نماید. (سفینه، ج ۱، ص ۱۲۷

« ۱۹ - مولی امیرالمؤمنین علیه السلام »

الدُّنُوبُ أَلْدَاءُ وَالدَّوَاءُ أَلِاسْتِغْفَارُ وَ الشِّفَاءُ أَنْ لَا تَعُودَ.

گناهان درد است و دوی آن استغفار، و شفا و بهبودی عدم ارتکاب (مجدد آن است. (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۲۸

« ۲۰ - امام رضا (علیه السلام) »

مَنْ أَصْرَّ عَلَى الْمَعَاصِي وَ طَلَبَ الْعَفْوَ مِنْ رَبِّهِ وَ لَمْ يَتُبْ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ

کسی که بر ارتکاب گناه پافشاری می کند و از آن دست بردار نیست و
(در عین حال) از خدای خود طلب عفو و بخشش می کند در حقیقت خود
(را مسخره کرده است!) (مواعظ عددیّه، ص ۲۰۰)

«۲۱- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

لَوْ عَمِلْتُمْ الْخَطَايَا حَتَّىٰ بَلَغَ إِلَى السَّمَاءِ ثُمَّ نَدِمْتُمْ لَتَابَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ

شما اگر آنقدر گناه کرده اید که تا به بلندی آسمان رسیده سپس از
کرده خود پشیمان شدید خداوند توبه شما را می پذیرد. (لئالی الاخبار، ج
(۱، ص ۳۶۴)

«۲۲- امام محمد باقر (علیه السلام)

إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ فَإِذَا كَانُوا أَنْ تَقْنَطَ
الْمُؤْمِنِينَ مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ

خدا مسلماً آمرزنده و مهربان است، توبه بنده را می‌پذیرد و از گناهانش درمی‌گذرد و تو بر حذر باش، مبادا که مؤمنان را از رحمت خدا مأیوس کنی. (سفینه، ج ۱، ص ۱۲۷)

«۲۳- امام جعفر صادق (علیه السلام)

إِذَا تَابَ الْعَبْدُ تَوْبَةً نَّصُوحاً أَحَبَّهُ اللَّهُ فَسَتَرَ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

وقتی بنده توبه خالصانه می‌کند خدا هم او را دوست می‌دارد و عیوبش را (در دنیا و آخرت می‌پوشاند. (اصول کافی، ج ۴، ص ۱۶۲)

«۲۴- امام جعفر صادق (علیه السلام)

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ الْمُفْتِنَ التَّوَّابَ وَ مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ مِنْهُ كَانَ أَفْضَلَ

خداوند بنده‌ای که به گناه آلوده بوده و مرتب در حال توبه است دوست می‌دارد. البته آن کس که گناه نکرده از او افضل و بالاتر است. (اصول کافی، ج ۴، ص ۱۶۸)

«۲۵- امام جعفر صادق (علیه السلام)

انّ المؤمن لیذنب الذنب فیذکر بعد عِشرین سنَه فیستغفر الله منه
فیغفر له.

مؤمن یک زمانی گناهی می‌کند و بعد از بیست سال آن را به یاد می‌آورد، از خداوند طلب مغفرت و بخشش می‌کند، خدا نیز او را مورد (عفو و آمرزش خود قرار می‌دهد. (اصول کافی، ج ۴، ص ۱۷۱)

«۲۶- مولی امیرالمؤمنین (علیه السلام)

طهّروا قلوبکم من درن السیّئات تُضاعف لکم الحسّاتُ.

دل‌های خود را از چرک گناه پاکیزه کنید تا حسنات و پاداش‌های شما
(مضاعف گردد. (فهرست غرر، ص ۱۲۷)

»»»۲۷- «مولى امير المؤمنين (عليه السلام)

نَحْنُ نُرِيدُ أَلَّا نَمُوتَ حَتَّى نَتُوبَ وَ نَحْنُ لَأَنْتُوبُ حَتَّى نَمُوتَ

ما می‌خواهیم تا وقتی که نمردیم توبه کنیم در حالی که ما تا وقتی که
(نمردیم توبه نمی‌کنیم! (شرح حدیدی، ج ۲۰، ص ۳۲۹)

»»۲۸- «پیامبر گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ لَهُمْ دَعْوَةٌ: السَّخِيُّ وَ الْمَرِيضُ وَ التَّائِبُ

سه نفرند که دعایشان رد نمی‌شود (و مستجاب است): آدم سخاوتمند و
شخص مریض و کسی که از گناهش توبه می‌کند. (مواعظ عددیه، ص

۱۰)

«۲۹- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

لَا تُؤَخِّرِ التَّوْبَةَ فَإِنَّ الْمَوْتَ يَأْتِي بَغْتَةً

توبه را (هیچ وقت) به تأخیر مینداز که لحظه مرگ بی خبر و ناگهانی
(می رسد). (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۷)

«۳۰- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

«طُوبَى لِمَنْ وَجَدَ فِي صَحِيفَةِ عَمَلِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تَحْتَ كُلِّ ذَنْبٍ «اسْتَغْفِرُ اللَّهَ

خوشا به حال کسی که در نامه عملش روز قیامت، زیر هر گناهی که
(کرده یک «استغفار» ببیند. (تفسیر مقتنیات، ج ۱، ص ۸۹)

«۳۱- پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و سلم

إِنَّ اللَّهَ يَقْبَلُ تَوْبَةَ عَبْدِهِ مَا لَمْ يُغْرِغْ

خداوند توبه بنده اش را تاجان به گلو نرسیده قبول می کند.

((شهاب الاخبار، ص ۳۶۶))

«۳۲- امام جعفر صادق (علیه السلام)

إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا أَذْنَبَ ذَنْبًا أَجَّلَهُ اللَّهُ سَبْعَ سَاعَاتٍ فَإِنْ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ لَمْ يُكْتَبْ عَلَيْهِ شَيْءٌ وَإِنْ مَضَتِ السَّاعَاتُ وَ لَمْ يَسْتَغْفِرْهُ كُتِبَ عَلَيْهِ سَيِّئَةٌ

بنده هر گاه گناهی مرتکب شود خداوند تا هفت ساعت او را مهلت می دهد چنانچه توبه کرد چیزی برای او نوشته نمی شود و الا تنها یک گناه برایش ثبت می گردد. (لئالی الاخبار، ج ۱، ص ۳۷۲)

«۳۳- مولی امیر المؤمنین (علیه السلام)

مَا أَهْدَمَ التَّوْبَةَ لِعَظِيمِ الْجُرْمِ

به راستی که توبه کردن تا چه اندازه گناهان عظیم و بزرگ را ویران و
(منهدم می‌کند!) (فهرست غرر، ص ۴۰)

(۳۴- امام موسی بن جعفر (ع))

التَّوْبَةُ النَّصُوحُ أَنْ يَتُوبَ الْعَبْدُ مِنَ الذَّنْبِ ثُمَّ لَا يَعُودُ إِلَيْهِ

توبه خالصانه آن است که وقتی بنده از گناه توبه کرد دیگر مرتکب آن
(گناه نشود). (اصول کافی، ج ۴، ص ۱۶۵)

»(۳۵- «مولى امير المؤمنين (عليه السلام)

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَفْتَحَ لِعَبْدٍ بَابَ التَّوْبَةِ وَ يُغْلِقَ عَنْهُ بَابَ الْمَغْفِرَةِ

هرگز چنین نیست که خداوند در توبه را به روی کسی باز کند ولی در
(آمرزش و مغفرت خود را به روی او ببندد). (نهج البلاغه، کلمه ۴۳۵)

«۳۶- امام جعفر صادق (علیه السلام)

لَا كَبِيرَةَ مَعَ الْإِسْتِغْفَارِ وَ لَا صَغِيرَةَ مَعَ الْإِصْرَارِ.

کسی که استغفار از گناه می کند دیگر گناه «کبیره» ندارد و (از طرفی) آن کس هم که از گناه کوچک دست بر نمی دارد دیگر گناهِش «صغیره» (نیست) بلکه گناه کبیره است. (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۴۴)

«۳۷- مولی امیر المؤمنین (علیه السلام)

طُوبَى لِعَبْدٍ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ ذَنْبٍ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَيْهِ غَيْرُهُ.

خوشا به حال بنده ای که در نزد خدا از گناهی توبه می کند که غیر از او (کسی بر آن مطلع نیست). (جامع احادیث الشیعه، ج ۱۴، ص ۳۳۲)

«۳۸- امام جعفر صادق (علیه السلام)

مِنَ الذُّنُوبِ ذُنُوبٌ لَا تُغْفَرُ إِلَّا بِعَرَفَاتٍ

بعضی از گناهان است که جز در صحرای عرفات (ایام حج) آمرزیده
(نمی‌شوند). (جعفریات «ملحق بقرب الاسناد» ص ۱۱۴)

«۳۹- امام جعفر صادق (علیه السلام)

آيَةُ قَبُولِ الْحَجِّ تَرَكُ مَا كَانَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ مُقِيمًا مِنَ الذُّنُوبِ

علامت قبولی «حج» دست کشیدن از گناهانی است که بنده قبلاً بدان‌ها
(آلوده بوده است). (جعفریات «ملحق بقرب الاسناد» ص ۱۱۵)

«۴۰- امام رضا (علیه السلام)

الْمُؤْمِنُ إِذَا أَحْسَنَ اسْتَبْشَرَ وَ إِذَا أَسَاءَ اسْتَغْفَرَ

مؤمن کسی است که وقتی کار خوبی می‌کند شاد و خوشحال می‌شود و
زمانی که گناهی مرتکب گردد استغفار و (از خداوند) طلب آمرزش
(می‌نماید). (بحار، ج ۷۱، ص ۲۵۹)

در نگاه امام رضا (ع) هفت چیز بدون هفت چیز مسخره است

قال مولينا و مقتدينا الإمام علي بن موسى الرضا (ع): «سَبْعَةُ أَشْيَاءَ بغيرِ سَبْعَةٍ أَشْيَاءَ مِنَ الْاسْتِهْزَاءِ؛ مَنْ اسْتَغْفَرَ بِلِسَانِهِ وَ لَمْ يَنْدَمْ بِقَلْبِهِ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ سَأَلَ اللَّهَ التَّوْفِيقَ وَ لَمْ يَجْتَهِدْ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ اسْتَحْزَمَ وَ لَمْ يَحْذَرْ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ سَأَلَ اللَّهَ الْجَنَّةَ وَ لَمْ يَصْبِرْ عَلَى الشَّدَائِدِ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ تَعَوَّذَ بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ وَ لَمْ يَتْرُكْ شَهَوَاتِ الدُّنْيَا فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ ذَكَرَ اللَّهَ وَ لَمْ يَسْتَبِقْ إِلَى لِقَائِهِ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ وَ مَنْ ذَكَرَ الْمَوْتَ وَ لَمْ يَسْتَعِدَّ لَهُ فَقَدْ اسْتَهْزَأَ بِنَفْسِهِ»^{٢٥}

امام هشتم حضرت علی بن موسی (ع) فرموده است که هفت چیز است که بدون هفت چیز دیگر مسخره آمیز است؛ کسی که به زبان خود استغفار کند اما در دلش [از گناه] پشیمان نباشد خودش را مسخره کرده است، کسی که خواهان موفقیت باشد اما نکوشد، خودش را به باد تمسخر گرفته است، کسی که جویای دوراندیشی باشد اما احتیاط نرزد خودش را ریشخند کرده است، کسی که از خدا بهشت بخواهد اما در برابر سختی‌ها شکبیا نباشد خود را به سُخره گرفته

است، کسی که از آتش دوزخ به خدا پناه ببرد اما خواهش‌های دنیایی را رها
نکند خود را به باد تمسخر گرفته است، کسی که خدا را یاد کند ولی برای دیدار
او نشتابد خود را ریشخند کرده است و کسی که به یاد مرگ باشد ولی برای
مرگ و مُردن آماده نشده است، خودش را مسخره کرده است.

علت اینکه خدا استغفار را به ما موخته چه چیزی است؟

امیر مومنان(ع) می فرمایند:

أَكْثَرُوا مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ لَمْ يُعَلِّمَكُمُ الْإِسْتِغْفَارَ إِلَّا وَهُوَ يُرِيدُ
:«أَنْ يَغْفِرَ لَكُمْ»^{۲۶}

زیاد استغفار کنید زیرا خداوند متعال استغفار را به شما نیاموخته مگر به

این جهت که می خواهد شما را پیامرزد.

حقیقت استغفار رسول خدا(ص) که پاک از هر گناهی بود چیست؟

جواب سوال در بیانات رهبر عزیزمان آمده است: این بیانات رهبرمان در دیدار جمعی از جوانان استان اردبیل جالب توجه است از شیخ صفی‌الدین اردبیلی پرسیدند: شیخنا! پیغمبر فرموده است که من هر روز هفتاد بار استغفار می‌کنم. چرا؟ پیغمبر که گناه نمی‌کرد؛ و حتی خدا در سوره‌ی فتح در مورد ترک اولای پیغمبر فرمود: «لیغفرلک الله ما تقدّم من ذنبک و ما تأخّر» او که بار و زر و وبالی بر دوش ندارد؛ استغفار چرا؟ شیخ در جواب گفت: پیغمبر با مجاهدت خود، با ذکر و با تلاش عظیم معنوی خود، هر روز مرحله‌ای از مراحل قرب به خدا را طی می‌کرد. پیغمبر هم با این که انسان کامل است، متوقف نیست؛ اما ساحت قدس قرب الهی پایان ندارد. او هم باید هر روز یک مرحله پیش برود و هر روز یک مرحله جلو می‌رفت. پیغمبر وقتی به مرحله‌ی دیروز نگاه می‌کرد، آن را به صورت حجابی، بُعدی و دوری‌ای مشاهده می‌کرد؛ لذا از دوری دیروز

استغفار می کرد. هر روز یک مرحله ی نو می گشود و از حضور در
مرحله ی قبلی - که نسبت به موضع امروز، دوری بود - از خدا آمرزش
می طلبید.

امام چهارم سیدالساجدین و زین العابدین در مناجات الذاکرین این
گونه با خدا مناجات می کند که:

**« واستغفرک من کل لذة بغیر ذکرک و من کل راحة بغیر انسک و من
کل سرور بغیر قربک و من کل شغل بغیر طاعتک**

تنها لذت من ذکر تو و راحت من انس با تو و شادی من نزدیکی به تو م
مشغولیت من طاعت توست و اگر غیر از اینها در نظرم باشد و طمعی
داشته باشم استغفار می کنم و از تو غذر می خواهم. (مفاتیح الجنان.

مناجات خمسہ عشر)

استغفار کن

یک روز یک بازاری خدمت ایه الله محمد جواد انصاری آمد و گفت: «
یک تیرگی در من ایجاد شده و نمی توانم نمازم را با توجه بخوانم. می
فرمایند:

برای این است که در فلان معامله ای که کردی دروغ گفتی! برو استغفار
کن و آنرا جبران کن.»

یکی از مومنین می گوید روزی با آیه الله محمد جواد انصاری به بیابان
رفتیم آقا مشغول تهیه غذا شدند و من هم به کنار تپه‌ای رفتم و به
سجده افتادم و با تمام وجود ذکر یونسیه را تلاوت می کردم
« لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين. انبياء/ 87 »

ناگهان دیدم که پرده‌ها از جلوی چشم برداشته شد و در آنجا چشم با
گوش یکی شده بود و می دیدم و می شنیدم که تمام موجودات آسمان و
زمین با همدیگر این ذکر شریف را تکرار می کردند
« لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين ».

فردے ورش کستہ از

آیت اللہ بہجت کم ک طلبید

ایشان فرمود ذکر استغفار را

تکرار کن و خستہ نشو

【اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ رَبِّيْ وَاَتُوْبُ اِلَيْهِ】

کلیدواژه ماه رجب

استغفار را می توان کلیدواژه ماه رجب دانست؛ کلیدی که درهای رحمت الهی را باز می کند و راهی برای بازگشت انسان به سوی کمال و معرفت باز می کند. پس اگر یکی از اعمال این ماه ذکر استغفرالله الذی لا اله الا هو وحده لا شریک له و اتوب الیه است، تلاش کنیم تا از ته دل آن را در خلوت خود فقط به زبان نیاوریم بلکه واقعا صد مرتبه استغفرالله بگوییم. حکایت برخی از استغفارکنندگان این است که در زبان استغفار می کنند اما همان رفتار و عملکرد گذشته خود را دارند. به قول صغیر اصفهانی رفتم به در خدای خود توبه کنم، از هر گنه و خطای خود توبه کنم؛ تحقیق گناه می نمودم دیدم، باید ز ثواب های خود توبه کنم

خدا رحمت کند آیت الله حسن ممدوحی را که در روزگار کرونا جان به جان آفرین تسلیم کرد. ممدوحی در کتاب چهار جلدی شهود و شناخت که ترجمه و شرحی بر صحیفه سجادیه است، در شرح دعای چهل و

پنجم می گفت اگر همه عبادت‌هایمان را به نقد بگذاریم و عنایت‌های الهی را نادیده بگیریم، باید از همه عبادت‌ها استغفار کنیم.

این استاد اخلاق به آیه ۲۱ سوره نور استناد کرد و گفت: قرآن می فرماید اگر تفضل و رحمت خدا بر شما نبود، هیچ یک از شما پاک نمی شدید و بدینسان به هر مقدار معرفت انسان به حضرت بیشتر شود، عبادت و اطاعت و خضوع او درباره پروردگار افزون می شود و در نتیجه، تفضل حضرتش بر آن بنده بیشتر و آن بنده از خالق خود شرمنده تر می شود. امام سجاد (ع) توفیق انجام کارهای نیک را به خدا و کوتاهی در انجام وظایف و تکالیف را به خود انسان نسبت می دهد. اگر همه عبادت‌ها و رسوم بندگی را که ما به درگاه الهی تقدیم داشته ایم، به نقد بگذاریم و توفیق و عنایت‌های حضرت حق را نادیده بگیریم، باید از تمامی عبادت‌ها استغفار کنیم.

به زبان استغفار و پشیمانی در دل

استغفار یعنی درخواست آمرزش گناهان از خدا به صورت زبانی با گفتن عبارت استغفرالله و به شکل عملی. از نگاه برخی مفسران در تفسیر آیاتی که توبه و استغفار در کنار هم آمده، مراد این است که از کارهای گذشته آمرزش بخواهند و برای آینده تصمیم به اطاعت و ترک گناه بگیرند. برخی دیگر این گونه معنا کرده اند که آمرزش بخواهند و سپس همان حال را حفظ کنند و برخی نیز گفته اند که آشکارا و با زبان استغفار کنید و در دل از گذشته پشیمان باشید.

حجت الاسلام سیدحسن عاملی که مهمترین عمل در ماه رجب را استغفار می داند، از این سه ماه رجب، شعبان و ماه مبارک رمضان اینگونه تعریف می کند: سه ماه باید حالتان فرق کند و در این سه ماه برای ۹ ماه توشه بگیرید. حافظ در وصف این سه ماه گفته است نگویمت که همه ساله می پرستی کن؛ سه ماه می خور و ۹ ماه پارسایی کن.

وی اضافه کرد: هر کس این استغفار را در ماه رجب بگوید، خدا ندا می دهد که خدای شما نیستم اگر شما را نبخشم... خدا در شب اول ماه

رجب نداد می دهد هل من مستغفر هل من تائب؛ آیا استعفار کننده و توبه کننده ای هست؟ معلوم می شود اوضاع معنوی محشر است و حیف است که حال انسان مثل حال ماه های دیگر باشد^{۲۷}

---

²⁷ <https://www.irna.ir/news/85004688/%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%BA%D9%81%D8%A7%D8%B1-%D8%AF%D8%A7%D8%B1%DB%8C%D9%85-%D8%AA%D8%A7-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%BA%D9%81%D8%A7%D8%B1>